

“Urushning so’nggi qurboni” hikoyasida davr va shaxs munosabati

Ne’matova Mohinur Abduvali qizi.

Chirchiq davlat pedagogika universiteti Gumanitar fanlar fakulteti O‘zbek tili va adabiyoti yo‘nalishi 2- kurs talabasi [Tel:+998996860397](tel:+998996860397)

Ilmiy rahbar: Rahmonova Nafisa

Chirchiq davlat pedagogika universiteti Gumanitar fanlar fakulteti O‘zbek tili va adabiyoti kafedrasasi o‘qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada mustaqillik davri adabiyotining yorqin namoyondasi O‘tkir Hoshimov va uning “Urushning so’nggi qurboni” hikoyasi haqida so‘z boradi. Bu asarda ikkinchi jahon urushi vaqtidagi oilalar taqdiri, insonlar hayotini Umri xola hamda uning oilasi misolida ko‘ramiz.

Kalit so‘zlar : adabiyot, urush, obraz, kasallik, o‘g‘rilik.

O‘tkir Hoshimov katta iste’dod egasi edi. U o‘ndan ortiq roman, qissa, ko‘plab ta’sirchan hikoya hamda sahna asarlari muallifidir. Dastlabki yirik asari bilanoq buyuk yozuvchi Abdulla Qahhor nazariga tushgan va “Sof, samimiy, iliq, rohat qilib o‘qiladigan asar” – deya ta’rif olgan serqirra ijodkordir.

Adibning “Urushning so’nggi qurboni ” hikoyasida ikkinchi jahon urushining ayanchli hodisalariga guvoh bo‘lishimiz mumkin. Garchi urush bizning o‘lkamizdan uzoq mamlakatlarda bo‘layotgan bo‘lsada, uning zaharli bulutlari yurtimizni ham chetlab o‘tmaganini his qilamiz. Bu hikoya muallif tilidan bayon qilinadi, oddiydek ko‘ringan insonlar taqdiri mahorat bilan aks ettiriladi. Asar jo‘shqin tilda va o‘sha davr shiddatini o‘zida mujassam qilgan holda yozilgan. Adib o‘z asari orqali ikkinchi jahon urushining dahshatini kitobxonga yetkazib berishga harakat qilgan. Ayniqsa , asarda Umri xola obrazi g‘amginlikka uyg‘un jonkuyarligi, farzandini yurak-yuragidan sevishi sezilib turadi. Qo‘llari titroq, dag‘al bo‘lib ketgan bo‘lsada, o‘z farzandi uchun har nega tayyor , u uchun jonini fido qila oladigan mashfiq ona timsoli bo‘lib qoldi. Umri xola urush bo‘layotgan yerlardan minglab kilometrlar uzoqda vafot etadi, ammo uning o‘limining asosiy sababi aynan shu urushdir. To‘g‘ri Umri xolaning har ikkala o‘g‘li ham yonida , ularning hechqaysini urush o‘z o‘chog‘iga olib ketmadi, lekin bu bilangina u baxtli inson bo‘lib qolmadi. Chunki o‘sha vaqtda hamma narsaning urushga yuborilishi xalq orasida ocharchilik, o‘g‘rilik, qotillikni avj oldirdi. O‘sha vaqtdagi ko‘plab insonlar kabi ham Umri xola ham o‘z o‘g‘lining uyidan o‘g‘rilik qilishga majbur bo‘lgan. Balki , o‘sha urush bo‘lmaganda, Umri xola falokat tufayli vafot etmas, Shoikrom vijdon azobida qolmas, Hadicha bunchalar qizg‘anchi, tanti bo‘lmas Ilhom samovarchining xotini esa bevaqt hayotdan ko‘z yummasligi edimi?

Asardagi Shoikrom obrazi chorasiz, kambag‘al, ro‘zg‘or tashvishlaridan zerikkan inson sifatida tasvirlanadi. Uning ro‘zg‘ori doimo but emasligi hikoya

boshlanishidayoq kitobxonga ma'lum bo'ladi. Shinni dog'i qotgan quroq dasturxon, sopol tovoq, bandi kuygan yog'och qoshiq buning dalilidir. U o'zi ta'riflaganidek “ Kambag'alning ekkani unmaydi, bolasi ko'payadi” – so'zlari bu hayotdan ancha charchagan insonni gavdalantirgan. Adib o'z hikoyasida birgina Shoikrom obrazi orqali butun boshli urush jabrdiydalarini, unga o'xshagan juda ko'p insonlarni mahorat ila tasvirlab bergan.

Hikoyadagi Hadicha juda qizg'anchiq, betgachopar, injiq obraz sifatida tasvirlangan. Ammo biz bunda uni ayblashimiz birozgina noo'rin bo'ladi. Chunki yeyishga non topilmayotgan bir zamonda, insonning bunday bo'lishi tabiiy hol. Zamon qalqiganidan so'ng yomonning ko'payishi, ularning sigiri o'g'irlanishida Hadichaning qanchalik kuyinishi, Umri xola, Shoikrom va uning suhbat o'rtasida “ hozir tug'gan bo'lardiya” – deb qo'yishi uning qanchalik kuyunchak inson ekanligidan dalolatdir.

Asardagi pastak deraza ostida shiftga termulib yotgan Shone'mat obrazi juda achinarli va ta'sirchan qilib yaratilgan. Chunki aynan u sababli Umri xola qulupnay o'g'irlashga majbur bo'ladi vafot etadi va buning uchun Shone'mat o'zini ayblaydi.

Hikoyada biz faqatgina bir oilaning taqdiri bilangina emas, balki har bir urushdan jabr ko'rgan insonlar qismati bilan ham tanishamiz. Asarda birorta qahramonning hayotiga havas qilib bo'lmaydi. Chunki undagi har bir obraz o'zining yaqin kishisidan ayrilgan, hamma yoqda urushning sovuq nafasi kezib yuribdi. Kimningdir akasi, ukasi, o'g'li, turmush o'rtog'i urushda jon bergan, deyarli hamma qo'shnining uyida a'za ochilgan hali bu hovlida, hali u hovlida dillarni larzaga keltiruvchi yig'i ovozi keladi.

Biz bu hikoyadan shuni xulosa qilib aytishimiz mumkinki, bugungi tinch, osoyishta zamonimizga, musaffo osmonimizga, charaqlagan quyoshimiz chiqib turganiga shukr qilishimiz kerak. “ Ming marta eshitgandan bir marta ko'rgan yaxshi” -- deganlaridek, hikoya haqida ko'p eshitgandan ko'ra bir martagina o'qigan ma'qul. Ayniqsa hozirgi yoshlarimiz bugungi kunlari uchun shukr qilishlariga O'tkir Hoshimovning “ Urushning so'nggi qurboni” hikoyasi katta yordam beradi. Har bir yosh avlodga, har bir kitobxonga ushbu hikoyani o'qishlarini maslahat beraman.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Normatov U. Ijod sehri. – T. : Ma'naviyat 2006.
2. Rasulov A. Yangi zamon yangi qahramon. – T.: Adabiyot va san'at. 1978.
3. Sarimsoqov B. Badiyat asoslari va mazonlari. – T. Fan. 2004.
4. kh-davron.uz kanali.

